

Ferencz Angéla

A város és a fiatalok.

Csíkszeredai fiatalok térhasználata

A csíkszeredai fiatalok térhasználatát elemző tanulmány elsősorban egy 2001–2002-ben zajlott, a kisvárosi élet szubkulturális szerveződéseit vizsgáló kutatásra támaszkodik.¹ A kutatás célja az volt, hogy az etnográfia és a kulturális antropológia módszereivel feltárja és leírja a város ifjúsági csoportosulásait, hogy az életmód, szabadidőtöltési szokások tükrében megragadja azokat a lokális specifikumokat, amelyek mentén ezeknek a csoportoknak a térhasználata és a zenei irányzatok meghatározó szerepe leírható.

A kutatás több okból is indokolt. A kelet-európai társadalmakban a rendszerváltást követően végbemenő változások az ifjúságot is érintik. Csökken a hagyományos intézmények (család) szerepe, ezzel egyidőben jelentkeznek a kulturális mintaadó intézmények (média, civil szervezetek). Csökken a fiatalokra gyakorolt szülői hatás, ezzel szemben nő a kortárs csoportok szocializációs szerepe. Azt reméljük, hogy fiatalok kultúrájának vizsgálatán keresztül közelebb jutunk a minket érintő társadalmi változások megértéséhez.

A kutatás terepe

Azt a kérdést, hogy milyen szubkulturális, zenei alapon szerveződő ifjúsági csoportok vannak Csíkszeredában és hogyan használják a város tereit, nem lehet megválaszolni anélkül, hogy ne vizsgálánánk meg magát a várost, annak nyilvános tereit, és azok kialakulását, vagyis ha nem helyeznénk el egy szélesebb társadalmi-történeti kontextusban.

¹ Két erdélyi és két magyarországi kisvárosban (Csíkszereda, Székelyudvarhely, Tatabánya, Pápa) készültek önálló kutatások, Szapu Magda irányításával, lényegében a kaposvári fiatalok körében végzett terepmunkájának (Szapu 2002) folytatásaként. A kutatási beszámolókat 2004-ben jelentek meg (Szapu 2004).

Csíkszereda város a Keleti Kárpátok hegyvonulatában, a Csíki medencében, az Olt folyó partján található, 656 m tengerszint fölötti magasságban. Csíkszereda lakossága 2002-ben 42029 fő, ebből 33891 magyar, 7260 román nemzetiségű. A város közigazgatása négy, egykor különálló falut foglal még magába. Délen Zsögöd, északon Csíktaploca, északkeleti irányban pedig Csíksomlyóval, illetve Csobotfalvával nőtt össze.

A 20. század második felében az ország demográfiai struktúrája átrendeződik: míg 1930-ban városi lakosság az ország lakóinak csupán 20%-a, addig 1980-ra ez az arány 50–50%-os. Ennek főbb okai a mezőgazdaság kollektivizálása és az ipar telepítése voltak. Az 1968-as területrendezéskor, mikor megyeszékhelyül választották, Csíkszereda lakossága is csupán 13 000 fő. Az 1970-es évektől kezdve az iparosítás, munkahelyteremtés eredményeként ingázók, betelepülők, szakiskolások érkeznek a városba. A kutatók a jelenséget vizsgálva az urbanizáció két arcát különböztetik meg: az egyik, a dinamikus városfejlesztésként megjelenő modell, mely mennyiségi adatokkal leírható: munkahelyek gyarapodása, a lakosság növekedése, az oktatási és kulturális intézmények fejlődése, a háztartások felszerelése. A másik egy ettől elérő urbanizációs kép: az általuk stabilizációs stratégiának nevezett jelenség, mely egy átmeneti életformához vezetett el falusi és városi között (Biró et al. 1994: 102). Az első generációs betelepülők sajátos nehézségei nem teszik lehetővé, hogy a városi lét adta lehetőségeket élvezzék. Szabadidős, kulturális tevékenységek helyett a falusi közösségekre jellemző értékek, interakciók reprodukálódnak. Kutatásunk arra is igyekszik rávilágítani, hogy a rendszerváltást követően, hogyan alakult át a város nyilvános tereinek szerkezete.

A kutatás módszerei

A terepmunka módszerei a következők voltak: résztvevő megfigyelés, a szórakozóhelyek, nyilvános terek rendszeres látogatása, informális beszélgetések, interjúkészítés. A következő szemléltetőanyagok és dokumentumok kerültek feldolgozásra és áttekintésre a terepmunka folyamán: plakátok, koncertjegyek, szórólapok, iskolai rendezvények plakátjai, programjai, különböző rendezvények programjai, és Csíkszereda város kulturális programajánló füzetete, a *Panoráma* (később *Origó*), továbbá fotók, melyek betekintést nyújtanak az említett szórakozó- és nyilvános terekbe.

Összesen 30 interjú készült, ebből körülbelül 20 órányi hangzóanyag van a birtokunkban. A tanulmányban zárójelben jelzem a kódolást: az adat-

közlők nemét, életkorát, iskoláját/végzettségét illetve foglalkozását/hovatartozási csoportját, végül számát.²

A terepmunka kezdetén igyekeztem felmérni azokat a tereket, helyzeteket, eseményeket és az ehhez fűződő időszakokat, amelyek a város életében rendszeresen megjelenítődnek a nyilvános térben, és a kutatást áttekinthetővé teszik. Hiszen a fiatalok szabadidejük nagy részét az utcán, kocsmában, internetklubban, egyszóval nyilvános és valamiképpen nem ellenőrzött, nem felügyelt térben töltik. Csíkszereda nyilvános tereinek beélése, és ezáltal jelentésekkel telítése, létrehozása, a bennük zajló szubkulturális tevékenységek vizsgálata, egyike volt azoknak a kérdéseknek, amelyekre választ szerettem volna kapni.

A tér a mindennapi élet csoport- és identitásképzési folyamatainak lényeges pontja. Az általam vizsgált kisváros terei különböznek a nagyváros-kutatások során leírt tér fogalmaktól, a „nem-helyek”-től. A nem-helyek a valódi hely–nem-hely oppozícióban ragadhatók meg. A valódi helyek az etnológus hagyományos vizsgálati terepei, az egyéni és kollektív identitás szimbolikus alkotóelemei, a nem-helyek a fogyasztási, közlekedési és kommunikációs tereket – például a nagy kereskedelmi területeket, a repülőtereket, autóbusz- és vonat-pályaudvarokat, a metró és az autópályák területét – belakók és használók névtelenségét, magányát, láthatatlanságát reprezentálják (Augé 1992: 100). Míg a nagyvárosokban megjelenő különbségek, változatosság, az egymást keresztező jelentések lényegében semlegesítik egymást, addig a kisvárosban a rurális territoriális viselkedési minták érhetőek tetten. A város tereit társadalmi hálózatok szövik át, ezek egyben a nyilvános viselkedés elsajátításának terei, a nevelődés, közösségi kapcsolatok terei, ezért úgy tárgyaljuk a teret, mint társadalmi produktumot. Minden egyes társadalom megalkotja a maga tereit, amelyek egyszerre fizikai és mentális terek. A tér nem egyszerűen adott, hanem teremtetett. A tér társadalmi megteremtése a fizikai környezet megalkotására utal, amely a térnek csak egyik aspektusa. A tér megalkotásának egy másik aspektusa a tér értelmezés általi megkonstruálása, tulajdonképpen a társadalmi-kulturális elsajátítás. A városkutatások manapság gyakran élnek a kortárs térelméletek fogalmaival, melyek a városi teret a különböző mentális reprezentációkhoz, mindennapi gyakorlatokhoz,

² Példa 1/25/H/D/Ro/18: 1-fiú/25-életkor, H-helybeli (vagy V-vidéki)/D-dolgozik (vagy: 1-Márton Áron Gimnázium, 2-Művészeti Líceum, 3-Kájoni János Szakközépiskola, 5-Venczel József Szakközépiskola, MV-más városban tanul, MN-munkanélküli, E-egyetemista)/18-sorszám

rutinokhoz, emlékezethez kapcsolódó tudások gyűjteményeként értelmezik (Mester 2005: 71).

E tekintetben vizsgálom a terek használatát (birtokba vételét) időbeli változások (kronológiai szempont) függvényében, továbbá az esztendő különböző eseményei szempontjából: hétköznapok/ünnepek (karácsony, húsvét, pünkösd, hétvége stb.), iskolai év/vakáció, tél/nyár.

Helyek és terek szempontjából a következő tipológiát alkottam: 1. iskolák, 2. kulturális intézmények, 3. szórakozóhelyek, 4. a város nyitott terei.

Iskolák

Az oktatási rendszer Csíkszeredában az egyetem előtti iskolai képzésen alapul majdnem teljes egészében. Jelenleg két elméleti líceum, egy művészeti líceum, egy egyházi gimnázium, négy szakközépiskola működik a városban. A 2001–2002-es tanévben gimnáziumba 2640, líceumba 3467, posztlíceumba 362, szakiskolába 1127 diák iratkozott be.

Ezek az iskolák a következők: Márton Áron Gimnázium, Nagy István Művészeti Líceum, Segítő Mária Gimnázium, Kájoni János Szakközépiskola, Venczel József Faipari Szakközépiskola, Székely Károly Szakközépiskola, Építészeti Szakközépiskola, Szent Anna Kisegítő Iskola, Octavian Goga Líceum. A négy szakközépiskola diákjai zömmel a környező falvakból kerülnek ki.

Az 1989-es rendszerváltást követően az egyetemi képzés is elindult a városban, négy egyetemnek vannak itt kihelyezett tagozatai, távoktatás formájában történik a képzés. Csíkszereda azonban 2001-ben vált ténylegesen egyetemi várossá, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem megalapításával.

Az oktatási intézmények olyan konkrét helyekhez köthető helyszínek, melyek szimbolikus jelentésekkel vannak feltöltve, és nagy hatással vannak a tanulók szubkulturális szocializációjában. Ha iskolák szerint nézzük, akkor a város szórakozó és szabadidős arculatát az elméleti gimnáziumokba járó városi fiatalok határozzák meg (Márton Áron Gimnázium, Művészeti Líceum, Octavian Goga Líceum, és a szakközépiskolák közül a Kájoni János és a Székely Károly diákjai).

Az általános iskola befejeztével történik egy szelekció, és a további évek csoport- és önidentitását lényegesen meghatározza, hogy ki melyik iskolába felvételizett, hová jutott be, kinek milyen a viszonya a másik iskola diák-

jaival, hogyan látják önmagukat, hogyan különböztetik meg egymást, milyen szimbolikus és térbeli határokat fogalmaznak meg. Például a Márton Áronból nézve a szakközépiskolások zöme a sáncon túl van, Csíktaplocán; a román líceum a hegyen, egy szójátékkal: *a Gogában, ott vannak a románok gogában* [halomban]; *Ha sorolni akarjuk a sulikat, hogy melyik menőbb, hát először is a MÁG, a kockafejűek. Aztán jön a Kájoni, a Székely Károly, ahol sok fiú van, és kevés fiatal tanárnő mer odamenni tanítani, nagy gengszterek, vertek már tanárt, ...ők, látod diszkóba járnak. Aztán következik az építészeti, faipari. A Gogával nem tartjuk a kapcsolatot. De azok a románok, akik Szeredában laknak, tudnak magyarul.* (1/18/H/3/Ra/5)

A Márton Áron Gimnázium

A város első számú és legjobb gimnáziuma a szülők és a városlakók szemében a *Márton Áron Gimnázium*. Aki haladni, érvényesülni akar, a legjobb iskolába akar járni, az a Márton Áronba felvételizik. Azt, hogy ki hogyan választja ki, melyik iskolába akar járni, nem függ attól, hogy a város melyik részén lakik, hiszen a városban nincsenek nagy távolságok. Hagyományosan egy kialakult hierarchia mentén választanak iskolát a leendő gimnazisták, és ebben a választásban a recens szociológiai felmérések szerint is a családi környezetnek van nagy szerepe (Bálint–Miklós 2005). Ez már eleve megsűri a tanulókat, és így folyamatosan újratermelni a Márton Áron hírnevét, és az iskolák közötti hierarchiát.

A MÁG-ban³ az van, hogy aki oda jár, akkor ő már azt gondolja, ő már szuperebb attól, hogy oda jár. Ez valamikor biztos, hogy komoly iskola volt, de már nem olyan, mint amikor ezelőtt volt pár évvel, és van egy ilyen szrintem, hogy aki oda jár, azért bölcsőbb vagy valami, mert ő úgy gondolja, hogy ő már több, mint a más. Az úgy volt valamikor, hogy a MÁG volt a legjobb, és aztán a Művészeti. De most már tudja mindenki azt, hogy milyen a MÁG, és az ottani diákság pedig azt hajtsa, hogy ugyanolyan most is, mint amilyen régebb volt, ők szeretnék tudni, hogy olyan szigorúság van, s aki odajár azok milyen jó tanulók, és... és közben ez nem így van, és ezért van ilyen konfliktus, hogy ki oda jár, ki nem odajár. (1/23/H/D/Q/12)

A MÁG diákjaként a négy év alatt három évig zaklattak, tanárok és osztályfőnökök azzal az „ötlettel”, hogy kellene MÁG-os egyenruha vagy

³ MÁG, a Márton Áron Gimnázium rövidítése. A továbbiakban így használom.

MÁG-os sapka, amit mindenki hordjon akárhova megy. Úgymond a MÁG-ról azt az instrumentális képet akarták beleverni az emberbe, hogy ez egy nagyon elit iskola és diákjai egy magatartásmintát kell magukra öltsenek, illemet tanuljanak, ne jelenjenek meg a város „nyilvános” szórakozó helyein, de kötelezően jelenjenek meg a Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes előadásain, március 15-i ünnepen, csíksomlyói búcsún stb. Ezeket a dolgokat számon is kérték. (1/25/H/D/Ro/18)

A Nagy István Művészeti Líceum

Csíkszeredában a középfokú művészeti képzés a rendszerváltás után indult el, Nagy István csíkmindszenti festőművésztől kapta a nevét a *Művészeti Líceum*. A Márton Áron Gimnáziumhoz viszonyítva a város másik szélén található. Úgy tűnik, ez az iskola a Márton Áron párja és riválisa egyben: a külső szemlélő sok párhuzamot vél felfedezni a diákok között, egymás között viszont egész pontosan érzékelik és megjelenítik a különbségeket.

A mások azt tartják, hogy a Nagy István olyan iskola, ahová csak az jár, aki hobó. Például a gyaloglón a csetten, amikor csettelek valakivel, ha kiderül az, hogy én ott dolgozom, akkor egyből rákérdeznak, hogy akkor te most rocker vagy? Vagy akkor te most hobó vagy? Lenézik. Ez így van, igen, hogy a Művészetibe sok rocker jár... de nem jellemző. Vannak egy jópáran, de nem jellemző. Igen, lenézik, hogy trapéznadrágokba járnak, ez már nem divat, elnyúlott blúzok, kockás ing, sötétebb színű öltözékek, hosszú haj, zsíros haj. (1/23/H/D/Q/12)

Hát a Művészetisek is lenézik a MÁG-osokat. Például úgymond az elkurvulás, hogy divat szerint élnek, és aszerint mennek, és... hát a mostani divat, az öltözködés... A Művészetiben is vannak ilyen úgymond alternatívok, de kevesebben. A Művészetisek több dolgot tudnak, többet értenek. (1/23/H/D/Q/12)

A Székely Károly Szakközépiskola

Ez az egykori, *Traktor Iskolának* becézett 4-es számú Líceum a város keleti ipari övezetéhez közel, a Traktorgyár mellett épült. Az iskola előcsarnokába belépve szembetűnik, hogy mennyire más, mint egy szokványos városi iskola: a Csíkszereda környéki autóbusszjáratok menetrendje díszíti a falakat. A diákok zöme a környező falvakból ingázik.

A Székely Károly az is egy külön lap. Ott jártam négy évet. Sok a fiú, mert ez ipari líceum. Lányosztályok is vannak, az ilyen textilosztályokba. Azok a lányok inkább vidékiek, és ők járnak időnként a Flashbe, vagy az Eclipse bárba Csicsóba, de olyanok is azok a lányok, tehát nem az a baj, hogy odajárnak az Eclipse-be, hanem hogy csak a bulizás meg a... a... boldogság a lényeg. Főleg amit az oroszpiacon lehet kapni, azok a márka utánzatok... Még az van abban az iskolában, hogy sok a vidéki. S az ottaniak elmondják, hogy na náluk, mondjuk Szentkirályon vagy Szentsimonban milyen bulis helyek vannak, s akkor kaphatók arra, hogy na menjünk le és nézzük meg, de mindig történik valami verekedés, bicskázás, gyakori az ilyen. (1/23/H/D/Q/12)

Ahogy az elméleti középiskolák, úgy a szakközépiskolák között is jól definiált sorrend alakult ki. A Székely Károly diákjai számára a többi három szakközépiskola egy alsóbb kategória. Közismert „iskolapálya”, hogy az innen kibukott diákok a többi szakiskolában tudnak elhelyezkedni. Ugyanez volt a sorsa egyik beszélgetőtársamnak, egy román fiúnak, akivel a Venczel József Szakiskolában beszélgettem. Itt faipari osztályba jár, de nem nagyon érdekli a szakma, nem is szeretne tovább tanulni. Olaszországba készül, dolgozni. A környezetében többen dolgoznak Olaszországban, így ő is azt tervezi, hogy a tanulásra szánt hat év helyett meg tudná keresni a számára szükséges dolgokra kellő pénzt: *Nem kell nekem más, mint hogy legyen egy házam, egy asztalom, hol eszem, egy kocsim s egy feleségem. Kell ennél több? A lányok nem is állnak szóba, ha kocsid nincs. Ilyenek a lányok. (1/17/H/5/Di/19)*

Az Octavian Goga Líceum

Ez a líceum is a rendszerváltást követő névadási időszakban kapta új nevét, mint az iskolák zöme. Azelőtt a 3-as számú Líceum nevet viselte, textilosztályokkal és néhány elméleti osztállyal (filológia), vegyes, román és magyar nyelvű oktatással. Az oktatás ma teljes egészében román nyelvű. Az 1989-es rendszerváltás a város iskoláit elsősorban abban érintette, hogy az akkorra már kötelezővé tett román nyelvű oktatást megszüntették. Ennek az lett a következménye, hogy a román anyanyelvű diákokat a román oktatással együtt számúzták az iskolákból (a magyar osztályokat pedig az eljövendő román iskolákból), így alakultak ki a nyelvileg homogén iskolák.

Az osztálytársakkal mindig elmentünk és szünetekben vagy órák után verekedtünk a román osztállyal, mert egy iskolában volt a román osztály

meg magyar osztály, ez a Gogában, s akkor jó volt ez, ez egy ilyen volt, a nagyobbaktól az tanultuk, hogy lehetőleg nem kell barátokozni a románokkal, verekedtünk a szünetekben, meg a büfé sorban, alig vártuk a szüneteket, hogy mehessünk, s ők is. Ennek aztán vége lett, jött a forradalom, s minket akkor elvittek a Nagy Istvánba, ott jártunk kb. két évharmadot, aztán átjöttünk a József Attilába, abból akkor lett iskola, mert addig volt pártkabinet. (1/23/H/D/Q/12)

Goga, az egy olyan különálló, nem igazán tartozik sehová, nem lehet besorolni a többihez. Ott többnyire a lányok vannak többségben, úgy vettem észre. S azok a lányok ilyen, kihívóan öltöznek, meg túlfestve, ilyen ribanc módra, hát azok is vannak köztük jópáran, de nem ezzel van a baj... Inkább járnak Csicsóba, az Eclipse bárba, vagy az Amiba. A Flash-be is járnak. Sőt, hát persze, hogy oda. (1/23/H/D/Q/12)

A diákok pontos nyelvi megfogalmazásban és a sztereotípiaképzés mechanizmusának megfelelően vonják meg a saját és a másik határait, különítik el saját iskolájukat és értékrendjüket a másoktól. A MÁG diákjai erős *marcis* identitással rendelkeznek, szeretik az iskolájukat. Aki elutasítja őket, az lényegében egy elitista attitűdöt utasít el, és megkérdőjelezi a hagyományokra alapozó szellemi fölény érvényességét: *kockafejűek; azt gondolják szuperebbek; zombik* stb.

Az interjúszövegeket elemezve, a következő kategóriák alapján jellemzik, illetve különböztetik meg a diákok a saját iskolát a másától:

- zenei stílusirányzatok szerint (hobó, rockerek, diszkósok, alternatívok)
- származás szerint (falusiak, vidékiek)
- viselkedés szerint (gengszterek, isznak, nagyképűek, verekednek, elszálltak)
- az iskolák hierarchiája szerint (például: akit kirúgnak, kisebb presztízsű iskolába kerül)
- értékrend szerint (boldogság, divatkövetés, tanulás, egyéni teljesítés)

Az egyes oktatási intézményekhez meghatározott szubkulturális-stiláris minőségek kapcsolhatók. Az elméleti líceumok diákjai főleg a rock alapú zene kedvelői, és azok közül is az általuk igényesebbnek tartott zenét hallgatják. A szakközépiskolák a *diszkó-* és *rock-*, *metál-*kedvelők. Pár osztályban feltettük azt a kérdést, hogy milyen zenét hallgatnak, és hová járnak szívesen, írásban válaszoltak rá.

Én a zene terén minden stílust elfogadok. Nem vetek meg semmifélet, hiszen minden nép vagy csoport a saját zenéjét szereti és emellett el kell fogadni a másét is. Szeretem a ROCK-ot, imádom a népzene, a dáridót, nosztalgia és

meghallgatom a houset. De még a szimfónia sem bántja a fületem. Nagyon szeretem: Omega, Republic, Beatles. Az alsó-rákosi (Brassó m.) MAD-MAX diszkóba járok, ritkábban a Flash, Ami, Eclipse diszkókat is látogatom. Szeretem a nosztalgiaesteket és a bálokat. (1/17/V/5/Q/29)

Megfigyelhető, hogy a vidéki diákok a hagyományos szórakozási formákat említik (bál, nótázás, népdalok), és azt a zenét kedvelik, amit a rádióban, diszkókban hallhatnak.

Kulturális intézmények

A Csíkszeredai Polgármesteri Hivatal működteti a Kulturális Irodát. Az Iroda *Panoráma* néven havonta ingyenes programfüzetet jelentet meg, amely a város kulturális programajánlója.

A Városi Művelődési Ház a Csíki Játékszín és Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes székhelye. Előcsarnokában kiállításokat rendeznek. A Művész Kávézó az előcsarnok egy leválasztott részében található, itt főleg a város művészei, kulturális szervezői találkoznak. Ebben az előtérben a Hargita Együttes bevonásával korábban táncházat szerveztek szerda esteként. Csíkszeredában évek óta hiányzik a táncház az érdeklődő fiatalok számára.

A Szakszervezetek Művelődési Háza a Szabadság téren (*Tapstér, Tapsplacc, Sárga tér* a csíkszeredai nyelvhasználatban), a Megyei Tanács épületével szemben (*Fehér Ház*) helyezkedik el. Mivel a felületek bérbeadásával tartja el magát, sokféle és sokszínű a benne folyó tevékenység: különféle cégek, sportklubok tevékenykednek benne. Az alagsorban működik az *AMI Club*, a város meghatározó, sokarcú, népszerű szórakozóhelye. A Szakszervezetek Művelődési Házában az első emeleten az ún. Márvány-teremben kiállításokat, farsangi bálokat, (Zenész-bál, Orvos-bál, Művész-bál), golyabálkat rendeznek.

A város egyetlen mozija a *Transilvania*, amely heti két filmvetítéssel működött 2006-ig, de mivel a látogatottsága sokszor nem érte el a vetítésenkénti minimumot (három fő), bezárták, és a városi tanács vette birtokába, azzal a céllal, hogy egy többfunkciós kulturális intézményt működtet majd benne. Meg kell említeni, hogy 1989 után évekig működött a *Kriterion filmklub*, minden csütörtökön művészfilmeket vetítettek. A kezdetben nagy népszerűségnek örvendő, rendszeres találkahelyként működő filmklub az 1990-es évek közepén megszűnt.

A hasznos szabadidős tevékenységek körébe sorolhatók a Művészeti Népiskola által nyújtott képzések és szakképesítések. Az iskola amatőr művészeket képez, sok fiatal (főleg vidéki fiatalok) jár délutánonként különböző zenei órákra, tánc, népi fafaragás, képzőművészet terén képzik magukat.

A városban működik néhány művészeti galéria, ezekben rendszeresen képzőművészeti- vagy fotókiállításokat rendeznek. A könyvbemutatók, kiállítások közönsége viszonylag állandó, az ötvenes korosztály dominál, a fiatalok közül főleg a művészet középiskola diákjait lehet látni. Ők ilyenkor vagy a kiállítás résztvevői, vagy a megnyitás ünnepélyes pillanatait teremtik meg zenével, szavalattal.

Moziban se szoktam jární, kevesen is járnak a városban, biztos azért mert azt gondolják, hogy videón megnézzük otthon. Színházba is elég kevesen járnak. Én amikor tehetem, elmegyek. A fiatalok, s a legtöbb, akiket én ismertem, utoljára szerintem mikor napközisek voltak, akkor voltak színházban, bábszínházban, ilyesmi. Én nem tudom, miért nem járnak, pedig az ott van élőben... és az is egy nagyon jó szórakozás, inkább megnéznék egy filmet. (2/21/H/MN/Q/9)

Találkozó- és gyülekezőterek

Az 1989 előtti időszakban a városban kevés hely és alkalom adódott a nyilvános és nem ellenőrzött szórakozásra: a középiskolák rendszerint szüneteket rendeztek az iskolák éttermében, vagy néha a Művelődési Otthon termében.

Akkoriban kétféle ember volt: volt, aki járt diszkóba, s volt, aki nem. Aki nagyra tartotta magát, lenézte, az nem ment. De a diszkóba sokan eljártak, hát a rockerek is, mert sok rockot adtak. (2/21/H/D/Ro/3)

Az 1989-es rendszerváltást követően országszerte, így Csíkszeredában is, sorra nyíltak a kocs mák, szórakozóhelyek, és nyaranta változtak a felkapott és a fiatalok körében kedvelt helyek. Ilyen volt az 1990-es évek elején a *Rita bár*, amely egy nyárikert volt tulajdonképpen. Ettől nem messze a *Gambrinus* található. Fontos volt, hogy minél nagyobb legyen a befogadóképessége, minél több ember találkozhatson. Aztán a téli kocs mák, a *Galbeck*, *Depresszió*, *Dreher*, *Pikkoló*, *Tilos*, amelyek a hosszú téli esteken zsúfolásig megteltek. Ezekben az esztendőkbén a Petőfi utcát sétálóvá alakították, éveken keresztül építkezés, útépítés zajlott. Végigsorolva a kedvenc, felkapott majd elhagyott kocs mákat, gyülekezőhelyeket, úgy tűnik, hogy a város szögödi és udvarhelyi

végétől indulva végül is a Petőfi utcában alakult ki az a tér, ahol föltétlenül meg kell jelenni, „el kell vonulni, meg kell villanni”. Ezek voltak azok az esztendőök, amikor a város nyilvános tereit kezdték a városlakók belakni.

2002-ben a Petőfi utca új helyekkel gazdagodott: létrejött a *Bahia Kert-helyiség*, a *Rodeo Saloon* és a *Hockey Klub*. 2003 nyarától figyelhető meg a sétálóutca fogyasztói terekkel való betöltése: az összes kocsmá, vendéglő székeket, padokat, asztalokat helyezett a bejárata elé, hangulatos teraszokat építettek, a sétálóutca zsúfolásig megtelt a város mindenféle korosztályával, de főleg fiatalokkal, és gyakran élőzene is szólt éjfélig. A Petőfi utcában ezt követően is nyíltak a vendéglátóhelyek: *Mediterrán kávézó*, *San Gennaro pizzázó*, *Bandido's étterem*, *Palermo kávézó*, *Esperance salátabár*, *Insomnia*.

Ezelőtt szégyen volt a városban enni. A feleségem meg is szidott volna, hogy te a városban eszel, költöd a pénzt, nincs itthon étel, miért főzök én. De most azért beülünk, annyi étterem, bár nyílt, s nem is olyan drágák. Üzleti ebédek, évfordulók, s annyi ünnep van, városnapok, megyenapok, sörfesztivál, s akkor kijövünk, megeszünk egy-egy miccset, sört, s kürtőskalácsot a gyermekeknek, bábémszokunk... (1/35/H/D/F/20)

Az interjúrésztlet lényegében arra az egykori viselkedésre utal, melyet az első generációs városlakók stabilizációs stratégiaként alkalmaztak. Látható, hogy az ünnepek, a város ünnepei (városnapok, megyenapok) kezdenek a közösség ünnepeivé válni, amely fogyasztással, kikapcsolódással, szórakoztatással kecsegtet. A városi nyilvános tereinek ésszerű, ünnepi használata, fogyasztása ez. Úgy tűnik, a felnőtt társadalom ezt a tér-időt lakja be, és a fiatal generáció másfajta tér- és időhasználatát idővesztegetésnek tartja.

Mi nem járunk sehova, kocsmába, ilyen helye. Jártunk a Tilosba, de már nem kíváncszunk. Szerencsére sokan járnak hozzánk. De azért azt figyelem meg, hogy ugyanúgy, ahogy az emberek egyre ritkábban járnak egymáshoz, s inkább kocsmában találkoznak, úgy a fiatalok is állandóan kinn vannak valahol. Megdöbentő, hogy a Petőfi utca hogy néz ki, a padok a Központi Áruház előtt, kirakva középre, furcsa, nem ülnék ott semmi pénzért. Igen, azon ülnek a fiatalok, semmit nem csinálnak. Nincs náluk semmi, csókolózni se csókolóznak, nem csinálnak semmit. (2/37/H/D/F/13)

Rác Zsolt utal arra a szubkultúra irodalomból, hogy a különféle szubkulturális csoportosulások fő tevékenysége a semmittevés. Egy kutatás során megállapították, hogy ez a látszólagos passzivitás korántsem az, több tevékenységre bontható, mint: üdvözlő ceremóniák, sztorizás, elhaladók cikizése, akciótervezés, melyek legfontosabb funkciója a határok kijelölése és csoportdefiníció erősítése (Rác 1998: 120).

Az esztendő szerkezete

Vizsgálatunkban meg kell különböztetnünk egy téli és nyári időszakot, illetve a nagy ünnepeket, hétvégeket és a hétköznapokat. Nyáron a sörözők, a teraszok, utcák, szabadtéri bulik dominánsak, télen pedig a zárt, füstös helyek, és a téli sportokhoz, sportpályákhoz fűződő helyek.

A téli vakáció, a téli ünnepek az az időszak, amikor a diákok vakáción vannak, a Magyarországon, vagy nagyobb városokban (Kolozsvár, Brassó, Temesvár, Bukarest) tanuló egyetemisták hazajönnek, hazalátogatnak azok a fiatalok, akik külföldön dolgoznak, vagy már kitelepedtek. Az ő tréfás megnevezésük: *karácsonyi magyarok*. Ez az időszak december hónap utolsó két hetére esik és január elején is tart. A kocsmák tele vannak, mindenki „a városba kívánczik”, találkozni, beszélgetni, bulizni. Zajlanak a szilveszteri mulatság körüli szervezések, és zajlik a Hóhányó buli szervezése, amely a fiatalság körében a decemberi hónap egyik legfontosabb eseménye.

Hát azt N. találta ki, azt hiszem kilencvenháromban, hogy az egyetemistákat lehessen összeszedni, mert akkor végeztek sokan, vagy voltunk, akik még nem végeztünk, s akkor hogy külsőföldről minden évben hazajönnek karácsonykor... hogy találkozzanak az emberek. (1/33/H/D/F/22)

A Hóhányó bulit minden évben egy baráti körből álló szervezőbizottság rendezi. Szellemes meghívókat szerkesztenek, a szervezők listát írtak az ismerősökről, és személyesen juttatják el hozzájuk a meghívókat. Ez adja meg többnyire a buli vonzerejét, na meg az, hogy egyetemistákkal, rég nem látott barátokkal lehetett találkozni. A Hóhányó buliról újságcikk is született a helyi lapban, amely a buli kulturáltságát, nívóját, a baráti összetartást dicséri. A középiskolás diákok is nagy izgalommal várják minden évben, kiváló alkalom a nagyokkal bulizni, ismerkedni.

Mindig olyan ideges vagyok, mert olyan nehéz meghívót szerezni. De aztán valahogy mindig kerül. De úgy is van, hogy két óra fele már be lehet menni, csak az a baj, hogy akkor már annyian vannak, hogy mozdulni sem lehet, s mindenki csuromvíz, nem is hallod a másikat. De én nagyon szeretem, mindig várom, mert élőzene van, s egy csomó jó fej van ilyenkor itthon. (2/17/H/1/Ro/23)

A következő esemény a húsvét, amikor ugyancsak vakáció van, a *húsvéti magyarok* hazajönnek, a hétfői locsolás után pedig éjjel három-négy óra fele megtelnek a kedvelt helyek, fiúkkal, lányokkal egyaránt, egészen reggelig.

Az egyetemisták és az elméleti középiskolák diákjai látogatják a nyári táncbörököt. A Bálványosi Szabadegyetem Tusnádra sok fiatalat vonz, fő-

leg az esti bulik és koncertek. Vonattal, autókkal, csoportokba verődve estére érkeznek Tusnádra bulizni a csíkszeredai és környékbeli fiatalok.

Ősszel a *Flash* diszkóban vagy a Szakszervezetek Művelődési Házában egymás után rendezik meg a középiskolák és a *Sapientia* egyetemistái gólyabáljait, amely az egész város diákságát megmozgató Városi Gólyabálban végződik.

A hét szerkezete

Jóllehet a város szórakozóhelyei inkább hétvégén látogatottak, és az iskoláskorúaknak is a hétfégi kimenő a megengedett, érdekes és változatos képet nyújtanak a Csíkszeredai hétköznapi esték. Hétköznapi gyülekezőhelyeként említhetjük a Petőfi utca valamennyi helyiségét.

2001–2002-ben a következőképpen írható le a szórakozóhelyek időtérképe:

- hétfő: rockest az *Ami*ban, kocsmatáncház a *Bahi*ában (télen)
- kedd: deszkások, görisek, a drum and bass kedvelői az *Ami*ban
- szerda: diszkó az *Ami*ban
- csütörtök: rockest az *Ami*ban
- péntek: nosztalgia-, lecsó-buli az *Ami*ban, diszkó a *Flash*-ben
- szombat: diszkó az *Ami*ban, buli a *Salátá*ban (2001 telén bezárták)
- vasárnap: diszkó az *Ami*ban.

Látható, hogy az *Ami* a leglátogatottabb és legsokarcúbb szórakozóhely, és nagyon érdekes, hogy a bizonyos napokon odalátogatók nem tudják, hogy mi történik ott a hét többi napján.

Összehasonlítva a 2002-es „kínálatot” a 2006-os helyzettel megállapítható, hogy differenciálódtak az ifjúsági csoportok, megjelentek új szcénák. A *Sapientia* EMTE nappali tagozatos diákjai új színfoltot képviselnek a város szórakozóhelyein.

Csíkszereda mindenképp urbánus képet mutat a szórakozóhelyek szerint: kialakulóban van a klubkultúra, ami azt jelenti, hogy a hagyományos diszkók többnyire bezártak és a kulturáltabb, ám jóval drágább klubok jelennek meg. Fotelok, lesötétített ablakok, szőnyeg mindenütt. Kevesebben férnek el, de annál választékosabb közönséget szolgál ki. A leghíresebb a zsögödi Club 76, ahol minden hétvégén rétegzene megy, megszűnt a hagyományos diszkó jelleg: pénteken clubberek, szombaton magyar slágerrek, havonta egyszer slágerparti. (1/24/H/E/Q/30)

2005–2006-ban a következőképpen alakul a szórakozóhelyek heti struktúrája:

- hétfő: rockest az *Amiban*
- kedd: kéthetente karaoké a *Bandido's Mexikói Étteremben*
- szerda: egyetemista buli az *Amiban*, kéthetente egyetemista buli a *Rodeóban*, egyetemista buli a *Salátában* (2005-ben felújítva, klubhangel))
- csütörtök: rockest az *Amiban*
- péntek: buli a *Club 76*-ban (*klubberek*)
- szombat: buli a *Salátában* (*extrémek*) és a *Club 76*-ban (magyar slágerek)

Stílusirányzatok szerint megnevezhető ifjúsági csoportosulások

Ami a rétegződést illeti, vannak az extrémek – mint annak idején a rockerek – azaz a deszkások, görisek, bringások, vannak a nagyobb értelmiségiek és vannak azok akik továbbra is a falusi diszkókba járnak mulatni.

(1/24/H/E/Q/30)

Rockerek

A rocker fiatalok könnyen felismerhetők fekete trikójukról, hosszú hajukról, az iskolákban, a *Tilosban*, az utcán. A város és a térség rockerei ismerik egymást és egy társaságot alkotnak. Hetente kétszer találkoznak az *Amiban*. Ezen a két napon rockerek vannak az *Amiban*, beszélgetnek a bárossal, aki szintén egy hajdani rocker, és jó barátságban vannak vele. Éjjel 1-2 óra fele már kezét is fognak, és indulnak haza, mert sulis van másnap, vagy dolgoznak. Átlagosan 15–25 fiatal szokott összegyűlni, páran táncolnak, sörrrel, cigarettával a kezükben néha. Van hely bőven a tánctéren. A többiek a sötétben ülnek, párosan vagy csoportosan, hallgatják a zenét, járnak kelnek, otthonosan érzik magukat.

Ismerik egymást a gyergyói, szentgyörgyi, csíki rockerek, együtt mennek nagyobb koncertekre Kolozsvárra, Vásárhelyre. *A rockestekre, ami hétfőn és csütörtökönként van az Amiban, lényegében a baráti kör jár, a miénk, olyan 15 évtől 28 évesek. Szeredaiak vagyunk, de néha jönnek Udvarhelyről, Gyergyóból.* (2/21/H/D/Ro/3)

A rockerek jellegzetes tánca a hosszú haj lóbálása, amit *hajalásnak* neveznek. *A hosszú haj fontos, igazából ezzel magyarázható, hogy nagyjából ez az ismertető jel, hogy nagy haj. Akárhogy lehet táncolni, körben is,*

egyedül is. Nekem jobban tetszik, mikor nem körben vagyunk, mert valahogy jobban szeretem, mikor nem látja mindenki a másikat. Különben sem lehet semmit látni, mikor hajalsz. Van a csápolás, ami ugyanezt jelenti, a hajazást is magába foglalja. (2/16/H/1/Ro/6)

Az ifjúsági csoportok aszerint is elkülönülnek egymástól, hogy milyen zenét hallgatnak, milyen az értékrendjük, hová járnak, mi az, amit elfogadnak, de leginkább a negatív reakciók a beszédek: mi az, amit nem fogadnak el, mi az, ami a másik csoportot (zenéjét, viseletét, szokásait) elfogadhatatlanná tesz.

Ákik nem rockerek a suliból, én tartom a kapcsolatot, nem nagyon törődök... mondjuk egyszer elmentünk egy iskolakirándulásra, s nem viseltem semmit, pólót vagy ilyesmit, hogy amiről így egyből nyilvánvaló, hogy ez rocker, s beszélgetek egy taggal, s mindenről elbeszélgettünk, s egyszer mondom neki, hogy... így szóba került, hogy na mit hallgatok, s mondom én rocker vagyok, a tagi így feláll és azt mondja: én utálok a rockereket, s azzal elment, mondom, na tessék... Addig nem volt semmi baj, míg meg nem tudta, hogy rocker vagyok, attól kezdve aztán nem is köszönt. Én nem állok ezekkel vitába, mert nincs mit csinálni, ezután is felteszi a szemellenzöt. (2/16/H/1/Ro/6)

A rockerek digóknak nevezik azokat, akik diszkóba járnak és az „eszméletlen csőrömpölést” hallgatják. A diszkósokról nincs jó véleményem. Nem lehet elbeszélgetni velük. Nem érdekli egyéb őket, mint a zene, pénz, diszkó, vagányság. (2/21/H/D/Ro/3)

A rockereket hajasoknak, hobósoknak, zsiroshajúaknak nevezik más csoportok képviselői. Gyűjtőnéven hobbernek is szokták nevezni őket, a hobó és rocker szavakból szóvegyüléssel (kontamináció) képezve.

A rocktestvér jelet gúnyolódásként szoktuk használni. Lehet a rockereket csúfolni, de persze mindenféle stílust. Például a fejrázás, mikor rázzák melletted a fejüket, s akkor te is. Azért szokták csúfolni, mert például nem akarják, hogy a pólóról lejjön a kép, ezért nem mossák. S a hajukat nem ápolják. Nem feltétlenül agresszívak, csak úgy tűnik. A fordított keresztet is azért viselik, hogy taszítsák az embereket, hogy távol tartsák. Az, ami szimpatikus bennük, hogy összetartanak, fontosak számukra a barátok. (1/17/H/1/A/11)

Extrémek

Az extrémek képviselői a MÁG és a Művészeti Líceum diákjai, önmeghatározásukban fontos szerepet kap az igényes szó, ami zenére és életvitelre egyaránt vonatkozik. Van egy hangadó extrém sportokat űző és kedvelő

alaptársaság, azonkívül osztályok, baráti körök laza kapcsolatából áll ennek a stílusnak a képviselő rétege.

Hát itt a sportolók kezdték el ezt, nyilván a téli sportolók, de vannak nyári tevékenységek is az extrém sportolásban, mint például a gördeszkázás, lehet látni őket a placcon, hogy gördeszkáznak, a BMX biciklizés. Kevesen, de csinálják. Aztán van a másik fajta biciklizés, a mountainbike típusú biciklivel, de nem igazán hegyi biciklizésről van szó, hanem downhillról, le a dombra, nagy teleszkópokon, de nem föltétlenül a dombon kell, hanem például a Központi Áruház előtt van az a sor lépcső, s azon egyszerű leszöktetni. [...] Akkor még van az in line skate, ez olyan mint a görkorsolya, egysoros, ezzel is különböző mindenféle ugrásokat el lehet követni, erre nincs kialakulva egy terep, ahol műveljék, biztos, hogy jó volna ha volna skatepark Csíkszeredában, ahol lehetne gördeszkázni is, korszolyázni is, biciklizni is. Erre biztos, hogy van igény. Mert ahogy ez az extrém sportolás egyre felkapott lesz városszinten, biztos kellene. Brassóban van például. (1/23/H/E/Ex/8)

Az jellemző azokra, akik ezt a fajta zenét hallgatják, hogy merészebben, lazán öltözködnek. Bakancsban semmi esetre nem járnak, inkább sportosan öltöznek. A csajok rövidebb, szűkebb cuccokban járnak. Nem gondoltam el konkrétan, hogy is van, de azért látom a párhuzamokat.

Aki digitális zenét hallgat, azt fel tudod ismerni. Régi stílusú tréningfelsőt hordanak, aminek mandzsettája van, tudod, ilyenek turkálni is sokat lehet. A napszemüvegekből is jól lehet látni, a piros, narancssárga, vagy a sötét lencse szürke kerettel, ez az igazi, Funk márkájú.

A funk stílus különben egy akusztikus alfaja a digitális zenének. gitár, dob van benne.

A digitális zenét kedvelő fiatalok a Nike, Adidas márkát viselik többnyire, a cipőkben is a nyolcvanas évek fazonja divatos. Ezért a drum and bass stílust old schoolnak is hívják. A breaket pedig new schoolnak. Ezeket onnan tudom, hogy felszedtem innen-onnan. Volt egy barátom, akit a zene mozgat abszolút, Kolozsváron volt egyetemista, tőle tanultam. Aki drum and bass-t hallgat például, az nem hallgat drance-t. Az igazi drum and bass-es trapéz nadrágot hord, ami lehet élre vasalt szövetnadrág, vagy bársony, most farmer is legújabban, tudod az a nyerskék. Tréningfelsőt hord, régi stílusú sportcipőt. Olyan, mintha debil fejük volna. A fiúk például féloldalra fésült hajat viselnek, egy kicsit begöndörödik a vége, a csajok felzselézik, vagy akinek kicsit hosszabb a haja, két copfba köti, vagy felnyírt bretont viselnek. Ez egy antidivat. Meg mintás ingeket viselnek,

olyan hawaii típusúakat, lehet az rövid vagy hosszú ujjú is. Bő nadrágokban azok járnak, akik sportolnak, göriznek, vagy snowboardosok, ez így praktikusabb. (2/23/H/Mn/Ex/2)

Egy 15 éves fiúval beszélgettem, aki vasárnap este 8 után a Szakszervezeti Művelődési ház előtt cigizgetett. Mesélte, hogy a felszerelések nagyon drágák, nem akárki tudja megengedni magának. 8 millió lejen felül van egy jó görkori. A deszka is 5 millió lejbe kerül. Főleg másodkézből szokták beszerezni, de Brassóba kell utazni, ha az ember vásárolni akar.

Ez egy sport is, de életforma is, de nem feltétlenül függ össze. Nézem, ahogy újra meg újra megpróbál egy csövön legurulni. „Az a jó benne, az az érzés, hogy repülsz, az adrenalin, megéri” – mondja.

Szerintem az adrenalin a legkeményebb kábítószer. Akik nem hétköznapián gondolkodnak, azok keresnek valamit, ami megmozgatja őket. Ezek az extrémek. Ezt adja nekem a tél, a hó, a hegy, friss levegő, a szabadság. A hegy tetején csúszkálsz, ami a városban történik, elfelejted. S akkor a bicikli nyáron. Pont kiegészíti egymást. Mire megunnád a telet, jöhet a bicikli. (1/30/ H/D/Ex/10)

Elsősorban nyáron vannak szem előtt, főleg a Művelődési Ház előtti márványtengeren, illetve a jégpálya negyedbeli improvizált pályán. 6-7 éve léteznek kimondottan, mint a deszkások, többnyire a művészeti líceum növendékei alkotják. Öltözetükben is eltérnek a tömegtől: deszkás cipőben járnak, bő farmerokat viselnek, nagy pólókat, szítás kalapot. Szeretik a márkás holmikat, hajviseletük raszta, vagy mindenképp hosszú. Törzshegyeik közé tartozik az újraindult Saláta, ritkán a Morpheus, Palermo, Négy sintér – ismertebb nevén a Daradics-kert. A kedvenc zenéjük a drum and bass, punkrock, break beat. Nyáron mennek a projektoros bulik, mikor egy koncert-DVD lejátszása szolgáltatja a hangulatot, vannak próbálkozások élő bakelites bulikra, mikor a DJ a helyszínen többnyire drum and bass-t, breakbeatet kever. Nem jellemző még annyira. (1/24/H/E/Q/30)

Ennek a csoportnak a tagjai nagy gondot fordítanak az öltözetükre. Az antidivat, amint a fenti interjúrészletekben is megjelenik, költséges: a márkás öltözet, az extrém sportok felszerelései borsos áron kaphatók. Itt is megfigyelhető a kulturális tőkefelhalmozás, mely üzleti vállalkozássá is alakítható (Rácz 1998: 140). Csíkszeredában nyílt egy üzlet, ahol snowboardokat, kiegészítőket, öltözéket lehet kapni. A környék megyéiben nincs ilyen üzlet, így nagy az érdeklődés, annak ellenére, hogy drága. A bolt társtulajdonosa ugyanaz a DJ, aki a *drum and bass* stílust közvetítésében nagy szerepet játszott, az eladó egy biciklis, így az üzlet találkozóhelyként is működik.

Diszkósok

A város diszkóba járó közönségének nem elegendő az egyetlen *Flash Dance* nevű helyiség. A pénteki napon itt vannak, de a hét különböző napjaiban eljárnak más városokba, Székelyudvarhelyre, vagy a környék falvaiba (Csíkszépvíz, Csíkcsicsó).

Meg lehet külsőről ismerni az embereket. Hogy ki jár a Flash-be, ki jár a Salátába, ki jár az Amiba. A Flash-be szerintem az átlagosan jólöltözött emberek járnak. Akik adnak magukra, de nem olyan szinten, hogy fontos legyen nekik az, hogy legyen egy eredeti egyéni cipőjük, hanem eredeti, de mindenkinek van, például Puma, Reebok, Nike, akkor rendes farmernadrág, esetleg bőrdzseki vagy bomber, rövidre vágott haj, és semmi piercing, semmi hajfestés, autó, mobiltelefon. Az autó persze jóféle autó, és lehetnek a fiúk olyan konditerembe járók. A lányoknál, azok a lányok, akik odajárnak a Flash-be, azoknak olyan életképzésük lehet, hogy elegendő az, hogy egy ilyen fiúba szerelmesek legyenek, s el van intézve az életük. Úgyhogy ők nem kell gondoljanak mindenre, hogy egye fene, férjhezmenetel, hanem csak szerelmes kell legyen beléjük egy olyan ember, aki... mobiltelefon, autó, s meg van oldva. Ez az egész egy nagy butaság. Ezek buta lányok, akikre libát mondanak, de azok az emberek, akik oda járnak a Flash-be, ezekre biztos nem mondják, hogy... ezek a libák. Hogy szépek-e? Hát az is relatív, hogy ki kit tart szépnek, mert az egész világ elfogadja őket, mint szép, én is elfogadom például őket szépnek, igen, elismerem, hogy szépek, de nem tetszenek nekem az ilyen típusú lányok. Az ő öltözetük... Hát mindenképpen ráfeszülős cuccokban járnak, hogy kimutassák a testüket, persze kifestik magukat, magas talpú cipők, szűk nadrágok, futók, szűk kabátkák. (1/23/H/E/Ex/8)

A „jó” helyek**A Tilos**

A *Tilos* irodalmi kávézóként indult 1993-ban. Kezdetben számos magyarországi irodalmi folyóiratot járatott rendszeresen (*Nappali Ház, Holmi, Kortárs* stb.), kiállításokat, szavalóestet, költőversenyt, koncertet rendeztek. A város értelmiségét célozta meg, a negyvenes korosztálytól az érdeklődő kö-

zépiskolásokig mindenki, aki úgy érezte „számít”, szívesen járt ide. Annyira fontos és komoly intézményként fogták fel, hogy a helyi napilapban, a *Hargita Népe*-ben ez jelent meg: „Csíkszereda a Tilos lábainál terül el”. Mára elmaradtak ezek a kulturális események, de kialakult a törzsvendégek köre. A helyi nyilvánosság informális tere, ahol a legfrissebb városi, közéleti dolgokat beszélnek meg. Egy üzenőfalon apróhirdetések, képeslapok, közös bulik képe, újságcikkek vannak kifüggesztve. Az idősebb törzsvendégek a földszinten (6 asztal), a fiatalok az emeleten gyülekeznek. Ők általában teáznak, söröznek, egy-egy ital mellett hosszasan ücsörögnek, a földszinti törzsvendégek nagy szórakozására, hogy ezek már megint teát isznak. A rockerek gyülekeznek itt szívesen, a zene is általában *klasszikus rock*, *alternatív*, esetleg *pop*, sok magyar zenével. Sokszor térnek be olyanok, akik szétnéznek, keresnek valakit, vagy üzenetet hagynak, csomagokat hoznak/visznek. Forintot is lehetett váltani, Magyarországra induló autót keresni stb. Honlapja van, ahol szellemesen bemutatják a törzsvendégeket, barátokat.

Nyolcadikkal végeztem, és mondták, hogy megnyílt egy új teázó a Petőfi utcában, jaj de jó, menjünk oda, s azóta odajártam. Iskola után, esetleg lyukasórákon, és aztán dolgoztam tovább a zenesuliban, mikor elvégeztem a líceumot. Megvan a törzsvendégsége a Tilosnak is, akik lent szoktak ülni, s akkor fent általában a fiatalság. Van egy ilyen rocker banda, rendes, normális rocker banda, bőrnadrágokban, wesco-csizmában... (1/23/H/E/Ex/8)

A Bahia

A *Bahia Teaház* 2001 és 2005 között működött. Az járt ide, aki már megunta a *Tilost*, vagy nem fért éppen be a *Tilosba*. Az alternatív zene, az elektronikus zene kedvelői, az extrémek jártak szívesen ide. A télen hétfőnként táncház volt, egyik teremben táncoltak, muzsikáltak. Ide jártak a Sapiencia egyetemistái is. Itt jellemzőbb az *elektronikus zene*, a *rock*, népzene, világok zenéje. Nagyobb asztalok, több hely van itt, mint a *Tilosban*. Román fiatalok is szívesebben, gyakrabban előfordulnak, mint a *Tilosban*.

A Bahia identitászavarban szenved. Egyszer teázó, táncház, alternatív, mindenfélét próbál. Mindent akar egyszerre. Amikor a Bahia létrejött, akkor igény volt rá, mert már fért se lehetett a Tilosban, mindenki idejött, este hétkor jöttél, akkor álldogálni kellett.

Aztán így megszlott a Tilos társasága, aki nem fért már a Tilosban, vagy főleg a fiatalabbak azok a Bahiába mentek át. Aztán a Tilosból is

kimaradtak az idősebbek, akik igazi Tilososok. Megöregedtek, kimentek Magyarországra, megnősültek. (1/30/ H/D/Ex/10)

A Saláta

A *Saláta* tulajdonképpen egy strand bejárati épülete, mely öltözőket, büfépultot, felső karzatot foglal magába. Évekig a szombat estét jelentette a *Saláta*, a *Tilosból* éjjel egy óra fele volt érdemes odamenni, mikor már hely is volt táncolni. 2001–2002-es év telén stílusváltó forradalom zajlott le: új zenét követeltek a snowboardosok. A nosztalgikus, ritmusos, magyar zene, a pop és divatszámok ellen zajlott a lázadás a drum and bass érdekében.

A helyiség 2002 és 2006 között szünetelt. Az újraindult *Saláta* új berendezése, a szőnyegek, a karzati kényelmes fotelek, klubhangulatot árasztanak. Az egyetemisták szerdai, illetve az extrémek szombati törzshelye.

Az Ami

A Szakszervezetek Művelődési Házának alagsorában működő helyiség több tulajdonoson, néven és arculaton átment már. Az *Ami* ma is egy sokarcú tér, minden este más. Hétfőn rockest, kedden alternatív, rave, népek zenéje (nem definiált), szerdán diszkó (mára főleg az egyetemisták számára), csütörtökön rockest (ugyanazok, mint hétfőn), pénteken lecsó buli (ahol mindezek találkoznak). Számítógépről megy a zene. Az 1990-es évek végén egy helyi rockzenekar, a *Role* játszott péntekenként, de már nincs igény rá, mert az ő repertoárjukat már kívülről tudják (1960-as és 1970-es évek, beat, rock). Többször átalakították már a belső tereket, falakat ütöttek ki. A bárpult tövével számítógépek találhatóak, ahol interneteznek, csettelnek a zajban a fiatalok. Darts és biliárdasztal, az előtérben ping-pong asztal található.

Hát, az Amiban nekem nagyon tetszik. Az Amiba Salátások járnak. Minden nap van valami az Amiban, de én a péntekiről beszélek. De volt olyan időszak, mikor jártam hétvégeként, minden nap bementünk oda, mert ott próbáltunk, s akik ott dolgoztak, barátok voltak, s akkor egyfolytában ott voltunk, jártam az Amiba diszkóba, rendes diszkóba is. De most már rég nem voltam. Az Aminak a neve egy rövidítés: Agenția de Management și Impresariat Artistic.

Frici mindenképpen sokat tett azért, hogy a fiatalságnak szórakozási lehetősége legyen. Ő a Trakto-Rockban zenélt valamikor, stúdiója is volt,

már azt hiszem, eladogatta a felszereléseit, de 1996 óta ő vette át a Szakszervezeti alagsorát. Előtte Füleki volt, Kerezi, aztán jött ő.

Sokáig csinálta Frici a rockestet, úgy hogy együtteseket is hívott, csütörtökönként volt ez, '96-tól '97-ig? Élő zene volt. S szerintem az Ami egy olyan hely, amit minden este meg lehet tölteni más és más hangulattal, társasággal. És a bárban sincs olyan drágaság, nem járok a Flash-be, de szerintem nagy drágaság van ott. (1/23/H/E/Ex/8)

A Flash

A Flash diszkó sokáig működött a város szélén. A városiak szemében veszélyes helyként nyilvántartott, főleg a verekedések miatt.

A diszkólátogatók számára a pénteki nap a Flash, pénteken van a nagy buli. Főleg a húszas-harmincasok látogatják, akik anyagilag megengedhetik maguknak, hogy több százezer lejt elköltsenek egy éjszaka.

A diákok a Petőfi utcában isznak, besöröznek, s úgy jönnek át, hogy itt csak egy sört vesznek, s azt szopogatják, s járkálnak vele. Az a helyzet, hogy drága az ital, attól függ kinek hogyan engedi meg a zsebe. Az üdítőtől a whisky-ig minden van. (1/27/H/D/Di/25)

Úgy van, hogy csütörtökön az emberek elmennek Udvarhelyre a Dzsungelbe, pénteken a Flash-be, szombaton Csicsóba, az Eclips-be. Udvarhelyen minden más. Mi itt olyan lemaradtok, zárkóztunk vagyunk. Udvarhelyen ilyenkor éjszaka tele van minden, mindenki kint van, itt meg... Az a baj, hogy a város szélén van, ha bent volna a városban, akkor nagyon jól menne. Ide csak taxival, vagy kocsival szoktak jönni. (1/27/H/D/Di/25)

A tér mint színpad

A város tereit és az azokat érzékelő, belakó és jelentésekkel feltöltő csoportokat vizsgálva színházi fogalmak jutnak eszünkbe. „Amint Richard Sennett is megjegyezte, a modern városban az utca nem egyszerűen a közlekedés helye, hanem egy olyan színpad, ahol a szereplők politikai, gazdasági, társadalmi, vagy éppen kulturális akaratukat megjelenítik, ahol a különböző csoportok szimbolikus eszközökkel kinyilvánítják »társadalmi ottlétüket«” (Müller 2005: 117).

Ebből a szempontból Csíkszereda egyik legkomplexebb tere a Szabadság tér. Az 1980-as években lebontott polgári házak helyén alakította ki a

kommunista hatalom reprezentatív helyként azt a szabályos négyszög alakú hatalmas teret, mely a társadalmi kontroll politikai eszközeként töltötte be szerepét. A felügyelet egyrészt a tágas, hatalmas tér átláthatósága okán, másrészt a téren szervezett állami ünnepek alkalmából valósult meg. Innen származik a *Tapstér*, *Taps-Placc* elnevezés. Ez a tér volt a csíkszeredai rendszerváltás helyszíne, ekkortól viseli a *Szabadság tér* elnevezést, de a városlakók kognitív térképén mindmáig *Tapstér*ként szerepel. Michel de Certeau úgy jellemzi a hatalom által megfogalmazott tereket, hogy azok a térfoglalás kizárólagosságán alapulnak, előírják, hogy egy helyen csak egy hely lehet, illetőleg azt is, mi a helyes eljárás az adott helyen. Milyen helyes és helytelen viselkedések érhetők tetten a rendszerváltást követő időszakban, a „demokrácia” éveiben a téren? Kik használják és hogyan ezt a teret? Kié a tér? Könyvében a *térbeli praxis* kifejezést használja (Certeau 1984). Számára a „tér” sohasem ontológiailag adott, diszkurzívan térképeződik fel, és testileg gyakorolják. Az válik igazi helyé, amit az emberek aktívan elfoglalnak azzal, hogy mozognak benne.

Hétköznapiakon a *Szabadság tér* összekötő funkciója érvényesül: átsiető emberek használják. Napsütésben a tér szélén elhelyezett padokon sütkeznek, gyülekeznek nyugdíjasok és kisgyerekes szülők. A tér közepén gyerekautós vállalkozó működik. Estéknként a fiatalok gyülekezőhelye.

Nyáron két kiemelkedő, többnapos esemény mozgatja meg a város központi tereit: 2001 óta a csíksomlyói pünkösdi búcsú előtti héten a *Hargitai Megyenapok*, 1998 óta augusztusban a *Városnapok* eseményei rázzák fel a lakosságot, töltik meg a központot rendezvényekkel, és résztvevőkkel. Ilyenkor hatalmas színpad kerül a térre, és néptánc, könnyűzene, rockzene, kézművesek szórakoztatják a söröző, miccsező városlakókat (turistákat, vendégeket).

A szimbolikus térfoglalást az végzi, és az ennek megfelelő diskurzust az gyakorolja, aki a legitim beszélő pozícióját el tudja foglalni, vagyis a hatalom birtokosa. Azok a szimbolikus cselekvések, amelyek a téren zajlanak, esz-közök, amelyek segítségével reprezentálható, és megerősíthető az identitás. Szíjártó Zsolt a városi térben működő nyilvánosság két jellegzetes szerveződési módjára mutat rá: az egyiket *színpad*nak lehetne nevezni, a másikat *kulisszának* (Szíjártó 2004: 1167).

Az első esetben inkább egy politikai/hatalmi elit által definiált és működtetett kulturális formáról van szó, a másik alakváltozat inkább különféle szubkulturális csoportok öntevékenységének eredményeképpen jön létre (Szíjártó 2004: 1169).

Azok a fontosabb városi események, melyeket korábban említettem, a *Városnapok*, *Megyenapok* ebbe az identitásképző folyamatban értelmezhetők. E nélkül a rituális munka nélkül a tér csupán fizikai térként létezne. A hatalom időnként megerősíti legitimitását, és az évente megismétlődő események alkalmából, „a város felvonulási útvonalának terében, a parádézás egyszerre rituális és teátrális folyamatában megképződik (vagy megerősödik) az identitás” (Sziójártó 2004: 1168).

Míg a nagy tömegeket mozgató nyilvános események a média figyelme közepette zajlanak a színpadokon, jelentős költségvetéssel, szervezői munkával, addig a kulisszák a társadalmi érdeklődés hátterében meghúzódó terek. A kulisszák olyan terek, amelyeken érzések, vágyak, fantáziák képesek önmaguk megjelenítésére, olyan nyilvános találkozási pontoknak számítanak, ahol az ember hasonló érdeklődésekkel, kedvtelésekkel, hobbiakkal találkozik.

„A fesztiválokkor létrejövő újfajta városi terek gazdaságilag is értékesíthető képekké sűrűsödnek össze, és a vizuális fogyasztásra felkínálkozó imázsokká alakulnak át. Aztán, e folyamat következő állomásán a tömegkommunikációs eszközök (a televízió, a fényképalbum, a dokumentumfilm) rögzítik és elterjesztik – azaz instrumentalizálják és a szimbolikus fogyasztás számára tömegesen hozzáférhetővé teszik – ezt a képrepertoárt. Végül pedig a különféle szimbólumiparok – így például a tömegkommunikáció vagy a turizmus – nagyon pontosan kijelölik ezen lokális esztétikák, városi tér-imázsok helyi értékét a fogyasztás szféráján belül” (Sziójártó 2004: 1168).

A városban élő szubkultúrák, csoportok egymástól eltérő módon használják a várost. A *Szabadság tér* két oldalán álló Szakszervezetek Művelődési Háza és a Megyei Tanács épülete előtti sima felület a város egyik legalkalmassabb területe a görkorcsolyázóknak, gördeszkásoknak, bicikliseknek, találka- és edzeshelyül szolgál.

A 2002-es terepmunka idején a Szakszervezetek Művelődési Háza ablakán egy kétnyelvű tiltószöveg volt olvasható: „A művelődési ház épületének terasza és lépcső feljárója az épület része, nem játszóterület!!! A felületet rongáló és a tevékenységet zavaró görkorcsolya, kerékpár és gördeszkával történő játék, illetve edzés tilos.”

Az interjúrészekben is folyamatosan visszatér a deszkás diskurzus rendszeresen megjelenő témája, hogy a városban nincsenek megfelelő helyek az extrém sport utcai műveléséhez. *El szoktak kergetni, mert rongáljuk a kultúrház előtti lépcsőket. Engedélyeket kell kérjünk. Ez az új generáció sportja, itt szoktunk gyakorolni, ha nem esik az eső. Egymástól tanulunk.* (1/15/H/1/Ex/21)

Az elhaladó járókelők furcsán, idegenkedve néznek a sajátos öltözetű fiatalokra, és veszélyes sportjukra. Ők azok, akik úgy tűnik, nem viselkednek „helyesen” a téren, mert az nem sportpálya, nem is játszótérület. Jelenlétük nem legitim: „engedélyt kell kérni”.

Összefoglalás

A csíkszeredai fiatalok szórakozási szokásait, térhasználatát, zenei stílusok szerinti csoportosulását vizsgáltam. A kutatási kérdések megfogalmazásakor elsősorban Csíkszereda város nyilvános tereinek létrejötté foglalkoztatott, azok beélése szabadidős tevékenység és ifjúsági csoportosulások szerint.

A csíkszeredai fiatalok életmódját kutatva a változás fogalma köré csoportosítom az összegzéseket. A változás egyrészt vonatkozik rendszerváltás okozta változásokra: az iskolai rendszer megváltozása, az információkhoz való hozzáférés (divat, szükségletek, tévé, rádió, importált viselkedési formák, a nyilvános terek létrejötté, felértékelődése, különböző zenei stílusirányzatok csoportjainak létrejötté stb.) Másrészt azokra változásokra gondolok, amelyek a kutatás idején is zajlottak: új fogyasztói terek nyíltak, új jelentéssel töltődtek fel, újrendezték a már kialakult struktúrákat, és körvonalzták a fogyasztók körét.

Elmondható, hogy a nyugati vagy nagyvárosi irányzatok még nem érték el a várost, illetve csak szűk körben ismerik azokat a szórakozási formákat, amik nyugaton jellemzőek. Közvetítőként a nagyvárosokban és Magyarországon tanuló egyetemisták és a nyugaton élő barátok, ismerősök nevezhetők meg. A tömegkommunikációs eszközök által közvetített zene és kulturális minták a *diszkó* és *house* zene kedvelőit érintik itt is. Csíkszeredában a magyar zene elsődleges fontossága figyelhető meg, a helyi kereskedelmi rádiók slágerré érett zenéket közvetítenek. A román zene a diszkókban hódít, továbbá a tévé- és rádióadókon.

A terek használata szépen kirajzolja a különböző ifjúsági csoportokat, és ez a névhasználatból is kitűnik: *tilosok*, *flash-esek*, *bahiások*, *salátások*. Helyek és terek hiányában az idő az, ami strukturálja a szabadidőtöltést, ez például az *Ami* klub naponta változó arculatán tükröződik.

A fiatalok mentális térképén a Petőfi utca a legismertebb.

Ezek a gyülekező és szórakozóhelyek a szocializáció fontos terepei. Az alábbi interjúrészlet több fontos pontra világít rá: milyen kell legyen a fiatal a szülő szemében, és milyen a saját korosztálya szemében. *Ő nem jön*

sehova. Inkább elmegy, dolgozik, hazamejten, dolgozik, ennyi, nagyon egyszerűen él, nem használja ki a fiatal éveit, ezért is haragszunk rá, hogy túl komolyan vesz dolgokat. Nem volt szabadságon már három éve. A kolléganőjével elmenni egy bárba, ott megisznak egy kólát, vagy egy pizzát megesznek, és ennyi, vagy elmenni néha moziba. Táncolni? Nem szokott. Nincs neki ez a baráti köre, ahova el tudna menni, hogy ott jól érezze magát. Ha van a családban a rokonságban valami esküvő, vagy kicsengetés vagy ilyesmi, arra se jön el. Otthon takarít, s főz. Ritkán olvas, a házimunka lefoglalja. Anyumnak ez tetszik, hogy milyen jó, hogy ő nem kell elvégezze, de ez nem vezet semmi jóra. Ezért is van konfliktus a szüleimmel, mikor elbeszéljük, hogy E-vel kéne valamit csinálni. A szüleim azt mondják, hogy ő komoly és ilyen kell legyen, de szerintem a szüleim nem lássák jól. (1/23/H/Mn/Q/12)

Egyik lehetséges stratégia a családi modell követése, a másik a saját korosztályba szocializálódni. A problémamegoldásra már nem elég a családi keret, nem elegendők a megszokott szabályok. A szubkulturákat érdemes a szocializáció szemszögéből vizsgálni. Érzékelhető differenciálódásuk beleillik a plurális társadalom kialakulásának folyamatába. A fiatalok számára ugyanis egyre több szocializációs útvonal alakul ki, amely őket a felnőtt társadalomba vezet. A szubkulturális részvétel is szocializációt igényel.

„A szubkultúra olyan preferenciaviszony, amely magában foglalja a kulturális izlést és stílust (lásd szimbolikus kommunikációját, és »üzeneteit«), de viselkedési tényezőket is. A kulturális preferenciák a felnőttkorba való átmenet során kulturális hiányt vagy többletet (kulturális tőkét) képesek létrehozni. Mindkettő befolyásolja a serdülők későbbi, felnőttkori státusz-helyzetét (iskolai végzettségét, foglalkozási pozícióját)” (Rácz 1998: 138).

Ezért van, hogy az ikertestvérem lenéz mindenkit. A vele egykorú embereket. Mert ő egyikbe se tartozik bele. Nem is nagyon érti igazán, melyik miért olyan, csak hogy nehogyan néz ki. Tehát a városnak van egy olyan része is, aki nem jár sehova. Abszolút furcsa. S végülis így fejlődni szerintem nem egészséges. Minden kornak megvannak a maga problémái, s ha azokon nem mész keresztül, akkor később nagyon-nagyon egyedül fogsz lenni, s nem fogod tudni megoldani, de szerintem az a lényeg, hogy a problémádat tudd megoldani, meg tudd kezelni, s ne törjél bele, s nem tudod megoldani, akkor legalább tudd túltenni magad. Azok, akik nem járnak sehova, és tényleg csak a csak a munkahely és az otthon van, az aztán abszolút nem jó, akkor inkább legyen rocker, vagy valamelyik az egész közül, de ez semmiképp nem elég, hogy ennyire szűzen felnőni, semmilyen gond nélkül, csak valamilyen

akadályba bele kell ütközni, mert ha nem, nem is fogja tudni, mi is az élet. Egyszerűen felnő magától, és egyedül fog maradni. (1/23/H/Mn/Q/12)

Hogyan látják a felnőttek a mostani fiatalokat. A szülő a gyermekét, a tanár a diákját?

A generációs különbségek problematizálásán túl napjainkban a városban aktuális problémaként a reggelig tartó kimaradás, az általános érdektelenség, az ifjúkori bűnözés, a szülői/tanári tekintély hiánya, az agresszió, az alkohol, cigaretta, drogfogyasztás fogalmazódnak meg. *Egyformán bizalmatlanok, otthon is, az iskolában is. Nincs párbeszéd sem a szülővel, sem a tanárral. Pontosan meghatározható, hogy mikor kezdődik a bizalmatlanság: 12-13 éves korban. A bizalmatlanság könnyen leküzdhető, minden figyelemért hálásak, visszajeleznek. A tanárok, a szülők zárkóztak, kerülnek a problémákat. (2/25/H/D/F/26)*

A fiatalok és felnőttek egyetértenek abban, hogy azok a terek, helyek, amelyek a mai szórakozást Csíkszeredában biztosítják, nem megfelelőek. Főként az igényes szórakozásra, a klubtevékenységre, élő koncerteknek megfelelő tér hiányzik. Ezt a teret a felnőttek úgy írták le, mint világos, levegős, okosan őrzött és irányított (vagyis ellenőrzött) tereket. A fiatalok ezzel ellentétben a saját teret igénylik, ahol nincs felügyelet. Jobb híján látogatják a meglévőket, és élik be azokat a tereket, melyek adottak. *A kocsmázás a tipikus időtöltés. De nagyon kedvelik az elbujást, időszakosan üres lakásba, vagy elhagyott házba, garázsba. Ez lehetőséget teremt a közös tevékenységre. A család már nem elég egy kamasznak, természetesen, hogy kitérést keres. Jó volna egy okosan őrzött és irányított szórakozó hely, illetve helyek. (2/25/H/D/F/26)*

Alapvető viszonyítási pont Magyarország, hiszen innen importálhatók közvetlen tapasztalat útján a viselkedésmoделlek, minták, divatok. A romániai nagyvárosok is hatással vannak a különböző stílusú csoportokra. Elsősorban ruházatok, a szórakozás és szabadidő eszközkészletei szerezhetőek be Kolozsváron (rockerek), Brassóban, Temesváron. *Szeredában nincsen, Vásárhelyen van a Rockstar, s Kolozsváron is van, vagy a magyaroktól hozzuk, lehet rendelni is, egy temesvári cég ezzel foglalkozik. Rendelni nem rendeltem, én ha Magyarországon járok, akkor mindig megnézem ezeket a boltokat. [...] Vannak ezek a kapucnis pulóverok, amiket itt nem nagyon lehet kapni, csak rendelésre, vagy érdekes dolgok, videokazetták, a CD-választék nagyon nagy. Főleg engem érdekel. Más na, mert itt a CD nem nagyon jött be, mert nagyon drága, s inkább kazettákról másolják a zenét, a mi bandánkban nagyon soknak nincsen CD-lejátszója. A CD-t én jobban*

szeretem, mert kevésbé lehet rongálni. Ha nem kensz rá lekvárt, akkor az tart, míg a világ. A kazettának romlik a minősége. (2/16/H/1/Ro/6)

A román fiatalok jelenléte olyan kutatási téma, amely kiegészítené és árnyalná az eddigi képet. Az interjúkban előbukkannak hivatkozások ugyan, de vagy nincs közös találkozási pont (*nem tudom, hova járnak; máshova járnak*), vagy nem jelezték a problematikus voltát. Megállapítható, hogy külön csoportokat képeznek, más a térfoglalási szokásuk. Nem dominánsak a város feltérképezett szórakozóhelyein, illetve közösen szórakoznak magyar barátaikkal.

A városi mikroterek alakulása egy sajátos kelet-európai társadalmi történeti megközelítésben is leírható. Az 1970-es években beköltöző primér közösségének falusias viselkedésmintája a privát szféra erősödését eredményezte. A kommunista rendszer reprezentatív nyilvánossága, az 1980-as évek végén a gyülekezési tilalmak bevezetése korlátozta a nyilvános terek használatát. Az 1989-es rendszerváltást követően új jelentések tevődtek a korábbiakra, a fogyasztás új helyszínei jelentek meg (bárok, kocsmák, üzletek). Az új jelentések termelésében egyrészt az aktuális hatalom rendezvényei, másrészt az ifjúsági csoportosulások, szubkultúrák játszanak szerepet.

Ennek megfelelően a különböző generációk másképpen „olvassák” a tereket, és másképp tételeződik nyilvános viselkedésformák fogalma. A fiatalok a közterekbe személyes elemeket visznek, miközben differenciálódnak iskola, fogyasztási, szabadidőtöltési, zenehallgatási szokások alapján. Az a tény, hogy az ifjúsági csoportok között átjárás van, nem különülnek el határozottan egymástól, azt jelzi, hogy a kisváros megőrzi rurális jellegét. A technológiai fejlődésnek, mobilitásnak köszönhetően a nyugati minták térhódítása az újdonságokra fogékony fiatalság egy rétegének a városiasodására utal.

Szakirodalom

AUGÉ, Marc

1992 *Non-lieux. Introduction à une anthropologie de la surmodernité.* (La librairie du XXe siècle.) Seuil, Paris, 97–145.

BÁLINT Blanka – MIKLÓS István

2005 Továbbtanulás – család – térségi társadalom. Kérdőíves vizsgálat Hargita megye nyolcadik osztályos tanulói körében. In: TÚROS Endre (szerk.): *Igény a tanulásra?* (Térség Könyvek.) Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 29–61.

BIRÓ A. Zoltán – BODÓ Julianna – GAGYI József – TÚROS Endre
1994 Szocialista urbanizáció a hetvenes-nyolcvanas években. Az átmeneti
életformákban működő stabilizációs stratégiák vizsgálata a Csíki-
medencében. *Antropológiai Műhely* 5. (2) 95–136.

CERTEAU, Michel de

1984 *The Practice of Everyday Life*. University of California Press, Berkeley

MESTER Tibor

2005 Pécsi városlakók mentális térképei – egy kutatás tapasztalatai. In:
N. KOVÁCS Tímea – BÖHM Gábor – MESTER Tibor (szerk.): *Terek
és szövegek. Újabb perspektívák a városkutatásban*. Kijárat Kiadó,
Budapest, 67–83.

MÜLLER Péter, P.

2005 Város és teatralitás. In: N. KOVÁCS Tímea – BÖHM Gábor – MESTER
Tibor (szerk.): *Terek és szövegek. Újabb perspektívák a városkuta-
tásban*. Kijárat Kiadó, Budapest, 117–129.

RÁCZ József

1998 *Ifjúsági (szub)kultúrák, intézmények, devianciák*. Scientia Humana,
Budapest

SZAPU Magda

2002 *A zúrkorszak gyermekei. Mai ifjúsági csoportkultúrák*. Századvég,
Budapest

SZAPU Magda (szerk.)

2004 *Ifjúsági „szubkultúrák” Magyarországon és Erdélyben. Tanulmány-
kötet*. (Scientia Humana. Politológia.) MTA Politikai Tudományi
Intézete, Budapest

SZÍJÁRTÓ Zsolt

2004 Színpad és kulissza: a városi nyilvánosság átstrukturálódása. *Magyar
Tudomány* IL (CXI). (10) 1164–1169.